

9 דצמבר 2018
א' טבת התשע"ט
ירושלים

לכבוד חברי הועדה המשותפת לוועדת הכנסת
ולוועדת המדע והטכנולוגיה לדיון בהצעת חוק
התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון-חובת סינון
אתרים פוגעניים), התשע"ו-2016 (פ/2522/20)
(פ/3602/20)

באמצעות דוא"ל vadatk@knesset.gov.il

שלום רב,

**הנדון: עמדת הקליניקה לזכויות דיגיטליות וזכויות אדם במרחב הסייבר באוניברסיטה העברית
להצעות החוק בנוגע לסינון אתרי אינטרנט**

1. הרצון והצורך להגן על הציבור בכלל ועל ילדים בפרט מפני פגיעות אפשריות במרחב הסייבר ברור ומקובל על כולם. אולם, לעמדת הקליניקה בשל המגבלות הטכנולוגיות המביאות לחסימת יתר וחסימת חסר, הטלת חובה משפטית על ספקיות האינטרנט לערוך סינון תכנים כברירת מחדל מובילה לפגיעה בזכויות יסוד העולה בבירור על יתרונות הסינון. (ראו פירוט עמדתנו זו בעמדתנו לנוסח הראשוני המצורפת למסמך זה).

2. על פי הנוסח העדכני של ההצעה כפי שפורסם באמצעי התקשורת, ההצעה אמנם מרוככת יותר, אולם עדין אין כל התייחסות לאופן היישום הטכנולוגי של המנגנון המוצע. ההצעה מרוככת יותר בהיבט זה שמוצע לחייב את ספק האינטרנט לפנות למנוי שלוש פעמים ולהציע לו את שירות הסינון עם או בלי קוד גישה טרם הפעלת שירות הסינון כברירת מחדל. לעמדתנו, גם הצעה זו אינה נותנת מענה למרבית הקשיים הקיימים בסינון התכנים ומשכך אין לקדמה. נתייחס אל הקשיים העיקריים שאנו מוצאים בנוסחים העדכניים כפי שפורסמו בוועדה ובאמצעי התקשורת, להלן:

הרחבת ההגדרה של תוכן פוגעני

3. על פי נוסח החוק כיום הגדרת תוכן פוגעני הינה 'חומר תועבה' כמשמעותו בחוק העונשין, ובכלל זאת הצגת יחסי מין שיש בהם אלימות, התעללות, ביזוי השפלה או ניצול, יחסי מין עם קטינים והצגת אדם או איבר מאבריו כחפץ זמין לשימוש מיני. כעת מוצע להרחיב את ההגדרה ל'תוכן פוגעני', כך שתכלול הצגת יחסי מין מכל סוג, והצגת עירום או איבר מין של אדם. מעבר לקושי הטכנולוגי לייצר סינון המבחין בין תכנים אלה לתכנים אחרים כפי שתואר, הרחבת ההגדרה

באופן זה מכניסה לגדרי ההגדרה מבחינה מושגית גם מידע שיש לו חשיבות וערך חברתי רב לדוגמא מידע אודות הנקה, לידה, סרטן השד, מחלות מין וכדומה. על כן, יש להתנגד לה.

היעדר שקיפות ציבורית בדבר יעילות מנגנוני הסינון

4. הדיונים בהצעת החוק ממחישים כי אין בנמצא מידע מהימן אודות היעילות של תוכנות הסינון. על מנת לתת מענה לכשל שוק זה, תחת ההסדר המוצע, לעמדתנו ניתן להטיל על רגולטור בלתי תלוי לערוך בדיקת איכות אובייקטיבית על תוכנות הסינון הקיימות. כך כלל המנויים, ובכלל זאת הורים לקטינים, יוכלו לקבל החלטה מודעת לגבי שימוש בתוכנות הסינון, בהתאם לצרכיהם.

5. עוד מוצע כי ספק האינטרנט יחויב לפרט אודות מהות השירות המוצע והסכנות הנשקפות מהשימוש באינטרנט והחשיפה לתכנים פוגעניים. לא ברור האם ספק האינטרנט יחויב לספק מידע אודות סכנות נוספות באינטרנט, כגון פדופיליה ברשת, אתרים המציגים אלימות קשה, משחקי מחשב בהם מוצגת אלימות קשה ועוד, שהצעת החוק הזו כלל אינה נותנת להן פתרון. בנוסף, לא מוצע לפרט אודות היעילות של השירות המוצע, הכשלים הטבועים בו, הן בהיבטי סינון יתר והן בהיבטי סינון חסר (לדוגמא העובדה שהוא אינו חל על אפליקציות כגון יוטסאפ), כמו גם הקלות שבה ניתן לעקוף את השירות הזה. היעדר מידע זה יוצר מצג שווא בפני ההורים כי השירות המוצע מספק הגנה לילדיהם, ואינו מאפשר להם לבחור באופן מושכל את השירות אותו הם מבקשים לצרוך, והדרך בה הם מבקשים להגן על ילדיהם.

6. בנוסף מוצע כי שר התקשורת יקבע הוראות לעניין תוכנות הסינון, בין היתר לעניין חסימת תוכן פוגעני, ככל הניתן. יש להבהיר כי בעת קביעת הוראות בעניין הסינון על השר לתת משקל רב לסינון היתר, ולפגיעה בחופש הביטוי ובנגישות למידע עקב חסימה של תוכן לגיטימי על ידי תוכנות הסינון. נדגיש שוב כי חסימת היתר פוגענית במיוחד שכן המנויים כלל לא יודעים לאיזה מידע הם לא נחשפים. נציין לדוגמא כי בשנת 2014 פורסם על ידי אירגוני החברה האזרחית בבריטניה כי כ- 20% מהתוכן שנחסם על ידי מנגנון הסינון הוולונטרי בו נעשה שימוש אינו כולל תוכן פוגעני¹.

הפיכת ברירת המחדל והפגיעה בזכות לפרטיות

7. הצעת החוק בנוסחה העדכני אמנם קובעת מנגנון בעל מספר שלבים עד ששירותי הסינון ניתנים כברירת מחדל, אולם לאור המגבלות הטכנולוגיות שתוארו, קשה למצוא הצדקה להפיכת ברירת המחדל. ככל שהוועדה תבטיח כי הספקיות ומשרד התקשורת יידעו את הציבור באופן אפקטיבי בדבר האפשרות לעשות שימוש בתוכנות הסינון, ובמקביל לכך יסופק לציבור מידע מהימן אודות היכולות של תוכנות אלה, ניתן להניח שמנויים המבקשים לעשות שימוש בתוכנות הסינון המוצעות על ידי הספקיות יעשו כך, ואין כל צורך לשנות את ברירת המחדל.

8. יצוין כי מתן העדפה לשימוש במנגנוני הסינון מצוי גם בהצעה לחייב את ספקיות האינטרנט לפנות מדי שלושה חודשים רק למנויים שלא משתמשים בתוכנות הסינון וליידע אותם בדבר אפשרות זו. פניה באופן זה מהווה בפני עצמה פגיעה בזכות לפרטיות של אותם מנויים שבחרו מסיבותיהם שלהם שלא לעשות שימוש בתוכנות אלה. ככל שההצעה תקודם יש לחייב את הספקיות לפנות כל המנויים ולהציע להם דרך פשוטה להצטרף או להפסיק את השימוש בתוכנות

¹ כפי שפורסם באתר https://motherboard.vice.com/en_us/article/3dka5n/the-uks-internet-filters-block-1-in-5-websites

הסינון ככל שיבקשו לעשות כן. הפיכת ברירת המחדל, גם באמצעות קוד משתמש, תיצור באופן בלתי נמנע מאגר מידע אודות אנשים שכביכול בחרו להיחשף לתכנים המוגדרים כתכנים פוגעניים, ותתייג אותם ככאלה. הסכנות בקיומו של מידע זה, העלול לדלוף לצדדים שלישיים, הינן ברורות.

היעדר מנגנון ביקורת ותיקון שגיאות

9. הנוסחים העדכניים של ההצעה אינם כוללים דרך אפקטיבית ומהירה עבור הציבור לבקש להסיר חסימה של תוכן שסונו למרות שאינו פוגעני. באופן דומה ההצעה אינה כוללת אפשרות לדווח על חסימת חסר במנגנוני הסינון. יצוין כי בשים לב לכמות המידע ברשת האינטרנט, האפשרות לקיים מנגנון שכזה, שיספק מענה בזמן הולם, גם היא מוטלת בספק. אולם, ככל שתקודם ההצעה יש לכלול בה גם מנגנון ביקורת שכזה.

סיכום

10. הדיון באפשרויות ההגנה על קטינים ועל גולשים בכלל ברשת האינטרנט מפני הסכנות הקיימות בה נחוץ מבורך. יחד עם זאת, המנגנון המוצע אינו נותן כל מענה למרבית הסכנות ברשת (פדופיליה, אלימות, בריונות ברשת וכדומה), ואף אינו נותן מענה הולם לסכנות שבחשיפת קטינים לתכנים פוגעניים. על כן נציע לוועדה לדון בדרכים האפשריות להעלאת המודעות והידע בקרב הציבור לסכנות הקיימות ברשת האינטרנט ולשימוש מושכל ברשת.

11. עוד נציע לוועדה, תחת ההסדר המוצע להגביר את חובת היידוע כלפי הציבור, כך שמלוא המידע בדבר אפשרות השימוש בתוכנות הסינון הקיימות ומידת היעילות שלהן יהיה חשוף בפני ציבור ההורים, בבואם להחליט האם להשתמש בתוכנות הסינון, ובאילו תוכנות להשתמש ככל שכך יבחרו לעשות.

בברכה,

עו"ד דנה יפה,

מנחה קלינית,

הקליניקה לזכויות דיגיטליות וזכויות אדם
במרחב הסייבר, המרכז לחינוך משפטי קליני
ומרכז המחקר להגנת הסייבר, האוניברסיטה
העברית בירושלים

מר רון שמיר

עמית מחקר

מרכז המחקר להגנת הסייבר, האוניברסיטה
העברית בירושלים

** המסמך נכתב בסיוע סטודנט וסטודנטית בקליניקה: אביב בן שחר ועמרי ברהום

CYBER SECURITY
RESEARCH CENTER
Cyber Law Program

האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

